

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO – 4101-011-02/2014

P/14/107

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

ul. Kilińskiego 210, 90-980 Łódź

T +48 42 239 32 00, F +48 42 239 32 90

llo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/107 – Działania ośrodków pomocy społecznej w zakresie rozpoznawania i monitorowania sytuacji społecznej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Izabella Śpiewak, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 90030 z dnia 24.06.2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Ośrodek Pomocy Społecznej w Ozorkowie, ul. Wigury 14, 95-035 Ozorków (zwany dalej „Ośrodkiem” lub „OPS”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Witold Jerzak, Kierownik Ośrodka (od dnia 2 listopada 1995 r.) (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, działania podejmowane przez OPS w latach 2012 – 2014 (do 30 czerwca) w zakresie rozpoznawania i monitorowania sytuacji społecznej.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Pozytywną ocenę uzasadnia w szczególności: właściwa organizacja systemu monitorowania i diagnozowania problemów społecznych w środowisku lokalnym, w tym rzetelne i terminowe opracowanie „Oceny zasobów pomocy społecznej”, prawidłowe przygotowanie zawodowe i realizacja przez pracowników socjalnych obowiązków związanych z diagnozowaniem i monitorowaniem beneficjentów pomocy społecznej, właściwe wykorzystywanie informacji odnośnie potrzeb społecznych, przekazywanych przez inne podmioty, a także udział w programach i projektach przeciw wykluczeniom społecznym.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

- nieopracowaniu - wymaganej przepisem art. 16 b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej² - strategii rozwiązywania problemów społecznych na 2014 r. i lata kolejne,
- nieuwzględnieniu w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2013 wszystkich elementów określonych powyższym przepisem,
- niepodjęciu współpracy ze wszystkimi podmiotami, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, posiadającymi informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej,
- zaniechaniu obowiązku – wynikającego z dyspozycji art. 6 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej³ - upowszechniania w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) pełnej i rzetelnej informacji o formach świadczonej pomocy,
- niezatrudnieniu wymaganej liczby pracowników socjalnych, określonej przepisem art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

² Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm., zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej”.

³ Dz. U. z 2014 r., poz. 782, zwanej dalej „ustawą o dostępie do informacji publicznej”.

Najwyższa Izba Kontroli zwróciła uwagę, iż niektóre formy pomocy, określone w przepisach art. 17 i 18 ustawy o pomocy społecznej, nie były udzielane przez OPS, co mogło wynikać z zaniechania podejmowania w tym zakresie czynności z urzędu, jak również z braku działań mających na celu upublicznienie informacji w tym zakresie. Ponadto, w odniesieniu do pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie, nie podjęto kroków w celu określenia - zgodnie z przepisem art. 43 ust. 10 cyt. ustawy - procedur udzielania pomocy w tej formie.

OPS nie pozyskiwał informacji od wszystkich podmiotów zobowiązanych do działania m.in. w związku z wystąpieniem zjawisk mogących powodować wykluczenie społeczne, a w konsekwencji, nie wykorzystał możliwości dotarcia do wszystkich potencjalnych beneficjentów pomocy społecznej. W niewielkim zakresie promował również w mediach formy pomocy świadczonej osobom potrzebującym.

Ponadto, uwagi NIK dotyczyły m.in.:

- braku inicjatywy ze strony Ośrodka w sprawie zawarcia z PUP porozumienia, o którym mowa w art. 50 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁴,
- nieujęcia w zakresach czynności pracowników socjalnych wszystkich obowiązków określonych przepisem art. 119 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej,
- wykorzystywania w pracy socjalnej nieaktualnych druków kwestionariuszy wywiadu środowiskowego.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rozpoznanie sytuacji społecznej przez OPS.

Opis stanu
faktycznego

1.1. Podejmowane w OPS działania służące monitorowaniu i diagnozowaniu problemów społecznych związane były głównie z pracą środowiskową, realizowaną przez pracowników socjalnych we współpracy m.in. z: organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami, instytucjami oświatowymi, kulturalnymi i służby zdrowia, radnymi, sołtysami, urzędem pracy, policją i kuratorami sądowymi. Identyfikowaniu problemów służyła metoda indywidualnego przypadku: w wyniku zgłoszenia problemu (przez osobę zainteresowaną, rodzinę, środowisko lokalne lub ww. jednostki) dokonywano jego diagnozy (poprzez wywiad środowiskowy), kompletowano dokumenty, opracowywano plan postępowania, wydawano decyzję administracyjną, przeprowadzano wizyty kontrolne, nawiązywano - w miarę potrzeb - kontakty z psychologami, pedagogami szkolnymi oraz odpowiednimi instytucjami, a także angażowano klienta w rozwiązanie własnego problemu.

Powyższy system nie był oceniany przez audyt, ani kontrolę wewnętrzną.

Jak wyjaśnił Kierownik OPS, proces monitorowania i diagnozowania problemów społecznych ma charakter ciągły i systematyczny, a jego skuteczność potwierdza brak skarg i zażaleń wnoszonych do Wójta Gminy Ozorków. Rolę koordynatora w gromadzeniu i przetwarzaniu uzyskanych informacji o osobach, rodzinach, bądź całych grupach społecznych i potrzebie udzielenia im pomocy pełni Kierownik Ośrodka. On też, poprzez wnikliwe rozpatrywanie prowadzonych spraw, dokonuje oceny i analizy skuteczności systemu identyfikacji i monitorowania problemów społecznych, w tym skuteczności udzielonej pomocy.

Odnosnie organizacji systemu pomocy społecznej, Kierownik OPS wyjaśnił, iż nie widzi potrzeby określenia koordynatora zadań zapisanych do realizacji w różnych ustawach, związanych z szeroko rozumianym funkcjonowaniem pomocy społecznej, a sposoby i metody diagnozowania sytuacji społecznej uważa za wystarczające. Zdaniem Kierownika, należałoby jednak:

⁴ Dz. U. z 2013 r., poz. 674 ze zm., zwanej dalej „ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy”.

- zmienić niektóre akty prawne, umożliwiając pracownikom socjalnym większą elastyczność działań,
- doprecyzować zasady współpracy i wymiany informacji pomiędzy podmiotami podlegającymi różnym szczeblom administracji rządowej i samorządowej,
- opracować system zintegrowania pozyskiwanej informacji o osobach potrzebujących,
- określić wyspecjalizowane podmioty posiadające odpowiednie kwalifikacje i narzędzia do dokonywania analiz i diagnoz sytuacji społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 215-219, 250-251)

1.2. Zgodnie z wymogiem art. 16a ustawy o pomocy społecznej, w Ośrodku opracowano (na podstawie zapisów statutu) ocenę zasobów pomocy społecznej, odrębnie za 2012 i 2013 rok. Dokumenty te przygotowano w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, informacje ujęte w sporządzonej sprawozdawczości, a także dane pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Zgierzu (PUP) oraz Urzędu Gminy Ozorków.

Przedstawione zasoby obejmowały wszystkie elementy określone przepisem art. 16a ust. 2, a ocena odnosiła się do osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej i zawierała rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.

Omawiane dokumenty zostały przedstawione Radzie Gminy w wymaganym terminie.

(dowód: akta kontroli str. 4-46, 215-219)

W działalności kontrolowanej jednostki, w zakresie rozpoznania sytuacji społecznej, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena
częstkowa

Opis stanu
faktycznego

2. Strategia rozwiązywania problemów społecznych.

2.1. Uchwałą Rady Gminy w Ozorkowie z dnia 29 października 2009 r., przyjęta została Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2013. Dokument sporządzony został - na podstawie zapisów statutu - przez OPS. Przy jego opracowaniu wzięto pod uwagę badania środowisk zagrożonych, prowadzone i monitorowane na bieżąco przez pracowników socjalnych oraz psychologa i pedagogów szkolnych, a także materiały statystyczne i informacje wynikające ze sporządzonej sprawozdawczości.

Strategia zawierała m.in. diagnozę sytuacji społecznej (według danych z okresu poprzedzającego opracowanie dokumentu), a także określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań i sposobu realizacji strategii. Nie ujęto w niej natomiast prognozy zmian w zakresie objętym strategią, a także nie określono ram finansowych i wskaźników realizacji działań, tj. elementów, o których mowa w przepisie art. 16 b ust. 2 pkt 2 i pkt 3 lit. c i d ustawy o pomocy społecznej, obowiązującym od dnia 3 maja 2011 r.

Wyjaśniając przyczyny niedokonania aktualizacji Strategii w związku z wejściem w życie ww. przepisu, Kierownik OPS podał, iż spowodowane to było głównie ograniczonymi zasobami kadrowymi.

(dowód: akta kontroli str. 6, 45-89, 215-219, 241-244)

OPS nie opracował gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych na 2014 r. i lata kolejne. Stanowiło to naruszenie przepisu art. 16 b ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Według wyjaśnień Kierownika OPS, przyczyną tego stanu była szczupłość kadry, konieczność sporządzania rozbudowanej sprawozdawczości, a także przekonanie co do aktualności strategii obowiązującej do 2013 r.

Zapowiedział jednocześnie opracowanie strategii w II półroczu b.r. i przedstawienie jej Radzie Gminy do zatwierdzenia.

(dowód: akta kontroli str. 44-45, 215-219, 241-244)

2.2. W Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2013 nie zawarto zapisów dotyczących:

- monitorowania realizacji ujętych w niej zadań, weryfikacji zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków, a także kontroli postępu prac związanych z realizacją działań,
- okresowych aktualizacji uwzględniających zachodzące zmiany (np. w stanie prawnym i organizacyjnym).

(dowód: akta kontroli str. 47-89)

Koordinowanie realizacji Strategii przypisane zostało do zadań Ośrodka (zgodnie z postanowieniami statutu OPS). Przekazane Radzie Gminy Ozorków sprawozdania z realizacji Strategii za rok 2012 i 2013 nie odnosiły się do obszarów działania, celów oraz kierunków określonych w tym dokumencie, a stanowiły głównie wykaz zadań realizowanych w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, z podaniem danych statystycznych odnoszących się do udzielonej pomocy.

Wyjaśniając, czy i według jakich kryteriów dokonywano oceny wdrożenia Strategii, skoro nie ustalono w niej żadnych wskaźników realizacji wyznaczonych celów i kierunków działań, Kierownik OPS podał, iż ocena taka przeprowadzana była w oparciu o dane ze sprawozdań oraz informacje pozyskiwane od jednostek, z którymi współpracuje Ośrodek (m.in. Policji i placówek oświatowych).

(dowód: akta kontroli str. 6, 90-109, 241-244)

W okresie obowiązywania Strategii nie aktualizowano jej treści, pomimo zmiany uregulowań prawnych i organizacyjnych m.in. w zakresie:

- przepisów ustawy o pomocy społecznej, regulujących m.in. elementy treści strategii, opisanych w pkt 2.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego,
- przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵, określających obowiązek powołania zespołu interdyscyplinarnego (zmiana wprowadzona od dnia 1 sierpnia 2010 r.),
- przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁶, które zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2012 r.,
- zmiany statutu OPS (wprowadzonej uchwałą Rady Gminy z dnia 29 czerwca 2010 r.), poprzez dodanie obowiązku realizacji zadań gminy, określonych w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁷.

Kierownik Ośrodka wyjaśnił, iż brak aktualizacji Strategii spowodowany był ograniczonymi zasobami kadrowymi.

(dowód: akta kontroli str. 241-244)

2.3. Zawarte w Strategii cele i kierunki działań obejmowały m.in. ocenę stanu potrzeb społecznych i monitorowanie problemów społecznych przez pracowników Ośrodka. Służyć temu miała przede wszystkim współpraca z odpowiednimi instytucjami (np. z urzędem pracy w zakresie bezrobocia oraz z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy potrzeb dzieci i młodzieży w zakresie dożywiania).

W statucie OPS zawarto ogólne sformułowanie, iż jednostka ta wykonuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej (w tym: własne gminy oraz zlecone z zakresu administracji rządowej). Obowiązek prawidłowego i rzetelnego prowadzenia rozeznania potrzeb socjalno-opiekuńczych określony został w zakresach czynności Kierownika Ośrodka oraz wszystkich pracowników

⁵ Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm., zwanej dalej „ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie”.

⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 135 ze zm., zwanej dalej „ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej”.

⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.,

socjalnych (zadania ujęte w zakresach czynności opisane zostały w pkt 5.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(dowód: akta kontroli str. 4-10, 47-89, 110-112)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- niedokonaniu - w związku z wejściem w życie (od dnia 3 maja 2011 r.) przepisu art. 16 b ustawy o pomocy społecznej - aktualizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2009 – 2013 i niewprowadzeniu do niej elementów wymaganych w ust. 2 pkt 2 i pkt 3 lit. c i d tego przepisu, tj.: prognozy zmian w zakresie objętym strategią, ram finansowych oraz wskaźników realizacji działań,
- nieopracowaniu strategii rozwiązywania problemów społecznych na 2014 r. i lata kolejne.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Brak wskazania w strategii konieczności jej monitorowania i aktualizacji uniemożliwił określenie skuteczności przyjętych w niej zadań do realizacji, a tym samym ocenę adekwatności zastosowanych rozwiązań w stosunku do stwierdzonych w diagnozie potrzeb.

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

3. Współpraca OPS z podmiotami posiadającymi informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej.

Opis stanu
faktycznego

3.1. W kontrolowanym okresie Ośrodek udzielił pomocy społecznej 1053 osobom, z tego:

- 1040 (370 w 2012 r., 390 w 2013 r. i 280 w I półroczu 2014 r.) w wyniku wniosków złożonych przez strony,
- 13 (4 w 2012 r., 6 w 2013 r. i 3 w I półroczu 2014 r.) z urzędu, na podstawie art. 102 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej.

W przypadku pomocy udzielonej z urzędu, w 5 sprawach osoby wskazane zostały przez inne instytucje (Stowarzyszenie „MONAR” w Sokolnikach Lesie, Gimnazjum Nr 1 w Ozorkowie, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Szpital Wojewódzki w Zgierzu), w 7 przypadkach potrzebujących zidentyfikowano na podstawie interwencji innych osób (członków rodziny i środowiska lokalnego), a w jednym – w wyniku inicjatywy własnej pracownika socjalnego.

Udzielona pomoc z urzędu obejmowała: pracę socjalną, refundację posiłku, przyznanie zasiłku: stałego, okresowego, celowego i specjalnego celowego, świadczenie usług opiekuńczych, opłacenie składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz skierowanie do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Czynności związane z udzieleniem pomocy udokumentowane były w aktach sprawy, m.in. w formie notatek służbowych sporządzonych przez pracowników socjalnych oraz kwestionariuszy rodzinnego wywiadu środowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 113-157, 358-367)

Ponadto, w kontrolowanym okresie OPS udzielił pomocy w ramach realizacji przepisów ustawy:

- o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie - procedurą „Niebieskiej Karty” (Karta A) objął 13 osób, w tym 8 z własnej inicjatywy i 5 po uzyskaniu informacji o stosowaniu przemocy od przedstawicieli Policji,

- z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁸ – pomocą objęto 196 osób,
- o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – współfinansował w 2014 r. pobyt 2 dzieci w rodzinach zastępczych.

(dowód: akta kontroli str. 158-164)

3.2. W złożonych wyjaśnieniach Kierownik OPS podał, iż posiada wiedzę na temat wszystkich funkcjonujących na terenie Gminy i Miasta Ozorkowa podmiotach wymienionych w przepisie art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej i innych mogących posiadać wiedzę o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej (w załączonym wykazie wskazano 17 podmiotów). Wyjaśnił ponadto, iż w latach 2012 – 2014 Ośrodek współpracował z 16 podmiotami, w tym:

- z trzema (z czterech funkcjonujących na terenie działania OPS) kościołami katolickimi, głównie w zakresie organizacji spotkań wielkanocnych i wigilijnych (łącznie dla 360 osób, w tym 12 „nowych” beneficjentów) oraz sprawienia pochówku (1 przypadek); niepodjęcie współpracy z jedną parafią spowodowane było brakiem okoliczności wymagających nawiązania takiej współpracy, jak również odpowiedniego lokalu, mogącego służyć spotkaniom okolicznościowym,
- ze Stowarzyszeniem „Monar” - Ośrodkiem Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Sokolnikach Lesie, udzielając pomocy w formie przyznania prawa do świadczeń opieki zdrowotnej łącznie 196 „nowym” beneficjentom,
- ze Stowarzyszeniem „Monar” - Ośrodkiem Pomocy Wzajemnie Potrzebni Monar-Markot w Ozorkowie, w zakresie kierowania osób bezdomnych do placówki Stowarzyszenia oraz pokrywania kosztów ich pobytu (2 „nowych” beneficjentów),
- z Łódzkim Oddziałem Okręgowym Polskiego Czerwonego Krzyża, Filia w Ozorkowie, m.in. wystawiając zaświadczenia (nieewidencjonowane) uprawniające do pobierania odzieży; współpraca z tym podmiotem polegała również na realizacji – do dnia 30 kwietnia 2013 r. - umowy na świadczenie przez siostrę PCK usług opiekuńczych w domach podopiecznych OPS⁹ (5 osób korzystających uprzednio z pomocy OPS),
- z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) m.in. w zakresie corocznej organizacji wyjazdów na spotkania trzeźwościowe do Lichenia i Częstochowy (135 osób, w tym 6 „nowych” beneficjentów),
- z Punktem Konsultacyjnym w Leśmierzu (działającym przy GKRPA), organizując porady terapeutyczno-psychologiczne (26 osób, w tym 11 nieobjętych wcześniej pomocą),
- z Gminnym Zespołem Ośrodków Zdrowia, pozyskując i wykorzystując dokumentację niezbędną w procesie przyznawania pomocy (16 osób, w tym 3 „nowych” beneficjentów),
- z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Leśmierzu, w zakresie organizacji spotkań „mikołajkowych” łącznie dla 240 dzieci (w tym 8 „nowych” beneficjentów) oraz spotkań wielkanocnych i wigilijnych dla 216 osób¹⁰,
- z PUP, ograniczając się do pozyskiwania zaświadczeń potwierdzających status osoby bezrobotnej (łącznie 119 osób, w tym 9 „nowych” beneficjentów),
- z trzema zespołami szkół, głównie poprzez konsultacje pracowników socjalnych z psychologami i pedagogami szkolnymi, mające na celu przyznanie dzieciom posiłku w szkole (203 dzieci, w tym 6 „nowych” beneficjentów),

⁸ Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.,

⁹ od maja 2013 r. usługi opiekuńcze na terenie Gminy realizowane były przez opiekunki PCK zatrudnione na podstawie umowy zlecenia,

¹⁰ OPS nie posiadał danych odnośnie tzw. „nowych” beneficjentów,

- z Komisariatem Policji w Ozorkowie, udzielając pomocy – w ramach procedury „Niebieskiej Karty” oraz prac Zespołu Interdyscyplinarnego – 16 osobom (objętym uprzednio pomocą społeczną),
- z Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Ozorkowie, przyczyniając się - poprzez wzajemną wymianę informacji - do objęcia opieką Poradni czworga dzieci (w tym jednego „nowego” beneficjenta),
- z Ligą Kobiet, organizując coroczne wyjazdy dzieci z rodzin dysfunkcyjnych do teatru (łącznie 42 uczestników, w tym 8 „nowych” beneficjentów),
- z Towarzystwem Walki z Kalectwem, w zakresie organizacji corocznych wyjazdów do kina (łącznie 120 dzieci, w tym 10 „nowych” beneficjentów).

(dowód: akta kontroli str. 165-169, 215-219, 256-258)

Jako przyczynę ograniczenia współpracy z PUP jedynie do pozyskiwania zaświadczeń potwierdzających status osoby bezrobotnej, Kierownik OPS wskazał nadmiar obowiązków.

(dowód: akta kontroli str. 416-417)

Kontroler ustalił, iż poza podmiotami wskazanymi przez Kierownika OPS, na terenie gminy Ozorków funkcjonowało 5 stowarzyszeń/organizacji¹¹ prowadzących działalność w zakresie pomocy społecznej.

W sprawie przyczyn braku współpracy z tymi podmiotami, Kierownik OPS wyjaśnił, iż posiada wiedzę o ich funkcjonowaniu, jednakże są to organizacje, których zakres działania obejmuje teren Miasta Ozorkowa.

Prezes Zarządu Oddziału Łódzkiego Polskiego Stowarzyszenia Ludzi Cierpiących na Padaczkę oraz Przewodniczący Oddziału Rejonowego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Ozorkowie poinformowali, iż organizacje te zrzeszają m.in. osoby zamieszkujące teren gminy Ozorków¹².

(dowód: akta kontroli str. 170, 245-249, 279-283)

3.3. Dane uzyskane z anonimowych ankiet wskazywały, iż mieszkańcy gminy Ozorków posiadali wiedzę o możliwości uzyskania pomocy społecznej (znali podstawowe rodzaje pomocy, którą mogą otrzymać oraz wiedzieli, gdzie mogą się o taką pomoc ubiegać).

Ankiety przeprowadzone wśród 10 osób korzystających z pomocy udzielanej przez Punkt Konsultacyjny w Leśmierzu (działający przy GKRPA) oraz 10 podopiecznych Stowarzyszenia „Monar” - Ośrodka Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Sokolnikach Lesie wykazały że: każda z tych osób wiedziała, gdzie może uzyskać pomoc społeczną (w 100% wskazano OPS/Urząd Gminy Ozorków¹³), a 19 ankietowanych (95%) wiedziało, jaki rodzaj pomocy może tam otrzymać (głównie pomoc pieniężna oraz ubezpieczenie zdrowotne) i - wskutek podjętych starań - taką pomoc otrzymało. Wiedzę o możliwości otrzymania pomocy ankietowani uzyskiwali najczęściej od znajomych, sąsiadów lub rodziny (14 osób), a także od pracowników socjalnych, bądź w Urzędzie Gminy (3 osoby). Głównym powodem korzystania z pomocy społecznej było bezrobocie (16 ankietowanych, tj. 80%), a także alkoholizm bądź narkomania (10 ankietowanych, tj. 50%).

Spośród ankietowanych, jedna osoba nie zwracała się do OPS o uzyskanie pomocy, z uwagi na brak potrzeb w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 171-210)

¹¹ Polskie Stowarzyszenie Ludzi Cierpiących na Padaczkę, Klub Abstynentów "AKWARIUM", Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły i Osób Niepełnosprawnych Umysłowo „Przyjaciele Jedynki” oraz Stowarzyszenie Trzeźwościowe „ULGA W CIERPIENIU”,

¹² od pozostałych podmiotów, z uwagi okres urlopowy, nie uzyskano pisemnych informacji w sprawie współpracy z OPS,

¹³ siedziba OPS mieści się w budynku Urzędu Gminy Ozorków,

Z ankiety wypełnionej przez podopiecznego Polskiego Stowarzyszenia Ludzi Cierpiących na Padaczkę¹⁴ wynika, iż - pomimo poczynionych starań - osoba ta nie uzyskiwała pomocy w ops/gminie. Ankietowany uznał, iż spełnia warunki do uzyskania pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Wskazał jednocześnie na dochód przekraczający kwoty uprawniające do świadczeń pieniężnych, określone w art. 8 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 211-214, 170)

3.4. Według danych ujętych w sprawozdaniach rocznych MPiPS-03¹⁵ za rok 2012 i 2013, sporządzonych przez OPS, spośród możliwych form pomocy określonych w art. 17 i 18 ustawy o pomocy społecznej, nie udzielano (bądź objęto nimi niewielką liczbę osób – od 1 do 2) następujących form:

- w ramach zadań własnych gmin (art. 17): zapewnienie niezbędnego ubrania, przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ, przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego, sprawienie pogrzebu oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie,
- określonych w art. 18 w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej.

(dowód: akta kontroli str. 113-138)

Kierownik Ośrodka wyjaśnił m.in., iż:

- w kwestii zapewnienia ubrania – OPS wystawia zaświadczenia, na podstawie których osoby potrzebujące pobierają ubrania w siedzibie PCK w Ozorkowie,
- brak jest w gminie osób bezdomnych niemających dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ,
- odnośnie zdarzeń losowych – w 2013 r. wypłacono z tego tytułu zasiłek jednej rodzinie (w sprawozdaniu pomoc tę wykazano jako „inne zasiłki celowe i w naturze”),
- brak jest osób zainteresowanych przyznawaniem zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego oraz na ekonomiczne usamodzielnienie,
- wszyscy zmarli mają zapewniony pochówek,
- brak jest potrzeb w zakresie form pomocy określonych w art. 18 ustawy o pomocy społecznej.

Wyjaśnił również, iż w celu zidentyfikowania potencjalnych beneficjentów powyższych form pomocy, Ośrodek nie podejmował czynności z urzędu – każdorazowo pomoc taka udzielana była na wniosek zainteresowanego.

W kontrolowanym okresie OPS nie upubliczniał informacji o powyższych formach pomocy, z wyjątkiem sprawienia pogrzebu, o którym informowano w BIP Urzędu Gminy Ozorków do dnia 3 lipca 2014 r. (co opisane zostało w pkt 4.1 niniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(dowód: akta kontroli str. 220-229, 289-308)

Jak wynika z informacji uzyskanych od:

- Wojewody Łódzkiego – w latach 2012 – 2013 nie wystąpiły przypadki cudzoziemców, o których mowa w art. 5a ustawy o pomocy społecznej, zaś spośród 16 cudzoziemców, którym udzielono zgody na pobyt tolerowany na terytorium RP, żaden nie był mieszkańcem gminy Ozorków,

¹⁴ spośród pięciu ankiet przekazanych przez kontrolera do Stowarzyszenia, wypełnione zostały dwie, w tym jedną pominięto w treści wystąpienia z powodu nielogicznych (wzajemnie wykluczających się) odpowiedzi,

¹⁵ sprawozdanie z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach,

- PUP – nie posiadał on wiedzy o osobach, którym przysługiwałaby pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze, o której mowa w przepisie art. 17 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy.

(dowód: akta kontroli str. 259-260, 287-288)

Zgodnie z art. 43 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej, rada gminy, w drodze uchwały, określa wysokość oraz szczegółowe warunki i tryb przyznawania i zwrotu zasiłku celowego na ekonomiczne usamodzielnienie.

W OPS brak było procedur w powyższym zakresie.

Kierownik Ośrodka wyjaśnił, iż nie występował do Rady Gminy Ozorków z wnioskiem o podjęcie uchwały w trybie art. 43 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej, z uwagi na brak beneficjentów zainteresowanych tą formą pomocy. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, ww. przepis umożliwia podjęcie przez organ stanowiący gminy stosownej uchwały, niezależnie od ewentualnego wystąpienia sytuacji uzasadniającej udzielenie pomocy społecznej w tej formie. W związku z tym, że zadania gminy dotyczące pomocy społecznej, w tym m.in. pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie, są faktycznie realizowane przez OPS, zasadnym byłoby podjęcie przez Ośrodek inicjatywy uchwałodawczej w celu ustalenia zasad udzielania takiej pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 241-244)

3.5. Z pisemnych informacji o zakresie i jakości współpracy z OPS w kontrolowanym okresie, uzyskanych od siedmiu nw. podmiotów, tj.: Gminnego Zespołu Ośrodków Zdrowia Gminy Ozorków (GZOZ), PUP, Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Zgierzu (ZKSS), Zespołu Szkół w Solcy Wielkiej (ZS), Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej w Ozorkowie (PP-P), Sołtysa Wsi Solca Mała oraz Rzymskokatolickiej Parafii w Solcy Wielkiej wynikało, iż współpraca ta nie budzi zastrzeżeń i jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb społecznych. Wzajemne kontakty polegają głównie na: informowaniu o podjętym leczeniu przez osoby ubiegające się o przyznanie pomocy materialnej (GZOZ), przekazywaniu przez OPS do PUP informacji o potrzebie aktywizacji osób będących dłużnikami alimentacyjnymi oraz wystawianiu przez PUP zaświadczeń na potrzeby bezrobotnych ubiegających się o pomoc społeczną, opiniowaniu przez OPS szkolnych wniosków o pomoc materialną bądź dożywianie dla uczniów oraz konsultacjach w zakresie typowania dzieci i ich rodzin do udziału w imprezach okolicznościowych, wyjazdach itp. (ZS), organizowaniu spotkań wigilijnych i wielkanocnych dla parafian oraz współudziale w sprawieniu pogrzebu (Kościół), a także bieżącym (np. telefonicznym) przekazywaniu informacji na temat konkretnych osób pomiędzy pracownikami socjalnymi a: psychologiem i pedagogiem szkolnym (celem bieżącego monitorowania sytuacji uczniów i ich rodzin) oraz kuratorami (przyczyniając się m.in. do osadzenia dozorowanego w kwietniu 2014 r.).

Powyższe podmioty nie posiadały informacji o osobach, które wymagałyby objęcia pomocą społeczną, a nie zostały nią objęte.

ZS wskazał sześć osób, które zgłosił w badanym okresie do OPS w celu objęcia ich pomocą społeczną, Sołtys Wsi Solca Mała – cztery, a PP-P – trzy. Każdej z tych osób Ośrodek udzielił stosownej pomocy.

Pozostałe podmioty nie dokonywały takich zgłoszeń.

Według informacji uzyskanych z Domu Dziecka w Grotnikach, w okresie objętym kontrolą podmiot ten nie współpracował z OPS. Dyrektor placówki zapowiedział natomiast nawiązanie kontaktu z Ośrodkiem w roku bieżącym, z uwagi na rozpoczęcie procesu usamodzielnienia przez wychowankę wywodzącą się z terenu gminy Ozorków.

Przewodniczący Oddziału Rejonowego Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Ozorkowie poinformował, iż brak współpracy z OPS wynikał z faktu zrzeszania przez Związek niewielkiej liczby (10) osób zamieszkujących teren gminy Ozorków, których sytuacja bytowa nie wymaga pomocy ze strony Ośrodka.

Prezes Zarządu Oddziału Łódzkiego Polskiego Stowarzyszenia Ludzi Cierpiących na Padaczkę poinformował, iż w latach wcześniejszych (przed okresem objętym kontrolą) wielokrotnie podejmował próby współpracy z Ośrodkiem, z uwagi na konieczność wsparcia podopiecznych z terenu gminy. Pomoc taka nie została jednak udzielona przez OPS, w związku z czym Stowarzyszenie we własnym zakresie zapewnia tym osobom wsparcie psychologiczne, doradcze, rehabilitacyjne i żywnościowe.

(dowód: akta kontroli str. 261-286)

3.6. Zdaniem Kierownika OPS, wszystkie osoby potrzebujące z terenu działania Ośrodka, uprawnione do otrzymania pomocy społecznej, zostały zdiagnozowane i objęte taką pomocą, o czym świadczy brak wnoszonych w tym zakresie skarg lub zażaleń.

W odpowiedzi na pytanie, jakie działania i czynności podjąłby w celu uniknięcia sytuacji ujawnienia (np. przez media) drastycznego zdarzenia, powodującego w powszechnej opinii wrażenie braku rozpoznania sytuacji społecznej, skutkującego niewiedzą i nieobjęciem pomocą przez OPS wszystkich potrzebujących, Kierownik Ośrodka podał, iż w jego ocenie brak jest w pełni skutecznych działań, które wyeliminowałyby takie przypadki.

(dowód: akta kontroli str. 215-219)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niewykorzystywaniu w pełni możliwości wynikających z przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej i niepodjęciu współpracy ze wszystkimi podmiotami, o których mowa w cytowanym przepisie, posiadającymi wiedzę o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej. Skutkowało to nieobjęciem pomocą co najmniej jednej ankietowanej osoby. Zdaniem NIK, rozszerzenie współpracy w omawianym zakresie pozwoliłoby na pełniejsze realizowanie obowiązku udzielania pomocy z urzędu, o którym stanowi przepis art. 102 ust. 2 cyt. wyżej ustawy.

Ośrodek w ograniczonym zakresie współpracował również z PUP, pomimo ustaleń wskazujących na bezrobocie, jako jedną z głównych przyczyn udzielania beneficjentom pomocy przez OPS.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zauważyła, iż nieudzielenie w okresie objętym kontrolą niektórych z form pomocy, mogło wynikać z zaniechania podejmowania w tym zakresie czynności z urzędu, jak również z braku działań mających na celu upublicznienie możliwości otrzymania pomocy w tych formach.

Uwagi NIK dotyczyły również braku podjęcia przez OPS inicjatywy w celu określenia procedury udzielania pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie. Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli, w związku z informacją uzyskaną z Domu Dziecka w Grotnikach o planowanym rozpoczęciu procesu usamodzielnienia przez wychowankę tej placówki, pomimo iż jest to zadanie fakultatywne gminy, wskazane byłoby opracowanie takich zasad, stosownie do przepisu art. 43 ust. 10 cyt. ustawy.

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

4. Informowanie na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej o zakresie udzielanej pomocy społecznej.

Opis stanu faktycznego

4.1. Informacje dotyczące form pomocy świadczonej przez OPS opublikowane były w BIP Urzędu Gminy Ozorków oraz na stronie internetowej Ośrodka.

W okresie od 1 stycznia 2012 r. do 3 lipca 2014 r. w BIP (www.ozorkow.bipst.pl) publikowane były następujące informacje dotyczące pomocy społecznej: dane kontaktowe Ośrodka (w tym godziny i miejsca przyjęć pracowników socjalnych), formy pomocy (wymieniono m.in. pracę socjalną, zasiłek: celowy, celowy specjalny, okresowy, stały rodzinny i pielęgnacyjny, posiłki, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, sprawienie pogrzebu), zasady przyznawania pomocy (opisane ogólnie, tj. w odniesieniu do wszystkich form pomocy, ze wskazaniem nieaktualnych kryteriów dochodowych warunkujących udzielenie ww. pomocy, obowiązujących do dnia 30 września 2012 r.) oraz wskaźniki i stawki (podano obowiązujące w 2004 r. dane dotyczące minimalnego wynagrodzenia, kryteriów dochodowych oraz minimalnej wysokości zasiłku okresowego).

W powyższym okresie w BIP nie zamieszczono informacji na temat dziesięciu form pomocy, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 3, 6-9, 12, 16a, 20 i ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o pomocy społecznej, tj. dotyczących:

- udzielania schronienia, zapewnienia posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- przyznawania i wypłacania zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- przyznawania i wypłacania zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przyznawania zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
- opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia, w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- prowadzenia i zapewnienia miejsc w mieszkaniach chronionych,
- pomocy osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przyznawania i wypłacania pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- prowadzenia i zapewnienia miejsc w ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowania do nich osób wymagających opieki,

a także pięciu zadań z zakresu administracji rządowej, wymienionych w art. 18 ust. 1 pkt 4-8 ww. ustawy, tj.: przyznawania i wypłacania zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną, prowadzenia i rozwoju infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, realizacji zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia, przyznawania i wypłacania zasiłków celowych, a także udzielania schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, przyznawania i wypłacania zasiłków celowych, a także udzielania schronienia oraz zapewniania posiłku i niezbędnego ubrania

cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W BIP dokonano nw. zmian:

- w dniu 3 lipca 2014 r. w zakładce „Formy pomocy” zamieszczono informacje o: zasiłku stałym, okresowym, celowym i celowym specjalnym, usługach opiekuńczych, umieszczeniu w domu pomocy społecznej, a także pomocy świadczonej ofiarom przemocy przez Zespół Interdyscyplinarny (w zakładce tej podano aktualne kryteria dochodowe), a także dodano zakładkę „Dokumenty i wnioski do pobrania”,
- w dniu 14 lipca 2014 r. uzupełniono formy pomocy o fundusz alimentacyjny.

Nie uległy natomiast zmianie nieaktualne informacje (opisane wyżej) podane w zakładkach: „Zasady przyznawania pomocy” oraz „Wskaźniki i stawki”.

Od dnia 3 lipca 2014 r. w BIP nie publikowano informacji na temat dwunastu form pomocy, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 3, 6-9, 12, 14 (dożywianie dzieci), 15 (sprawianie pogrzebu), 16a, 20 i ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o pomocy społecznej, a także sześciu zadań z zakresu administracji rządowej, wymienionych w art. 18 ust. 1 pkt 3-8 ww. ustawy.

(dowód: akta kontroli str. 289-309)

Przepisy ustawy o dostępie do informacji publicznej stanowią m.in., iż:

- w art. 4 ust. 1 pkt 4 - obowiązane do udostępniania informacji publicznej są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, w szczególności podmioty reprezentujące państwowe osoby prawne albo osoby prawne samorządu terytorialnego oraz podmioty reprezentujące inne państwowe jednostki organizacyjne albo jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,
- w art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. c i pkt 3 lit. d - udostępnieniu podlega informacja publiczna, w szczególności o podmiotach, o których mowa w art. 4 ust. 1, w tym o przedmiocie działalności i kompetencjach, a także o zasadach funkcjonowania tych podmiotów, w tym o sposobach przyjmowania i załatwiania spraw,
- w art. 8 ust. 3 – podmioty te obowiązane są do udostępniania w BIP m.in. ww. informacji publicznych wymienionych w art. 6 ust. 1.

W sprawie przyczyn niedołożenia starań, aby informacje zamieszczone w BIP Urzędu Gminy Ozorków były kompletne i aktualne, Kierownik OPS wyjaśnił, iż spowodowane to było niedopatrzaniem, a według stanu na dzień 7 sierpnia 2014 r., informacje w Biuletynie zostały uzupełnione o brakujące elementy i zaktualizowane. Kontrola potwierdziła, iż stosownych zmian w BIP dokonano w dniu 6 sierpnia 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 252-253, 326-335)

Według stanu na dzień 11 lipca 2014 r., na stronie internetowej OPS (www.ops-ozorkow.pl) opublikowana była informacja o tych samych formach pomocy, które wymienione były w BIP od dnia 3 lipca 2014 r.

W dniu 1 sierpnia 2014 r. na ww. stronie zamieszczono dodatkowo informacje o zasadach ubiegania się o wypłatę świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz stypendiów i zasiłków szkolnych, a także o możliwości i zasadach składania wniosków w ramach Karty Dużej Rodziny. Opublikowano również informację o możliwości ubiegania się osób bezrobotnych o środki z PUP na założenie spółdzielni socjalnych.

(dowód: akta kontroli str. 310-325)

Odnosnie przyczyn niezamieszczenia na stronie internetowej OPS pełnej informacji o możliwych formach świadczonej pomocy społecznej, Kierownik Ośrodka wyjaśnił, że wynikało to z trudności w zakresie obsługi informatycznej. W dniu 6 sierpnia 2014 r. informacje na stronie OPS zostały dostosowane do treści zamieszczonej w BIP Urzędu Gminy Ozorków.

(dowód: akta kontroli str. 245-249, 336-337)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- nieupowszechnieniu na stronie BIP Urzędu Gminy Ozorków informacji o wszystkich możliwych formach pomocy świadczonych przez OPS, przez co nie wypełniono dyspozycji wynikających z przepisów: art. 6 ust. 1 pkt 2 lit. c i pkt 3 lit. d oraz art. 8 ust. 3 ustawy o dostępie do informacji publicznej,
- niedokonywaniu w BIP aktualizacji danych o wskaźnikach i stawkach warunkujących przyznanie pomocy, wskutek czego opublikowane w tym zakresie informacje nie odpowiadały w swej treści obowiązującym przepisom prawa.

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

5. Realizacja zadań przez pracowników socjalnych, związanych z identyfikowaniem potencjalnych beneficjentów i monitorowaniem beneficjentów pomocy społecznej.

Opis stanu
faktycznego

5.1. W okresie objętym kontrolą w Ośrodku zatrudnionych było trzech pracowników socjalnych. Liczba ludności gminy Ozorków wynosiła: 6808 na początek 2012 r., 6820 na koniec 2012 r. i początek 2013 r. oraz 6856 według stanu na koniec 2013 r. i początek 2014 r. Tym samym, na jednego pracownika przypadło odpowiednio: 2269, 2273 i 2285 mieszkańców gminy. Stanowiło to naruszenie przepisu art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.

W sprawie przyczyn niezapewnienia wystarczającej liczby pracowników socjalnych, Kierownik OPS wyjaśnił, iż – jego zdaniem – zatrudnienie trzech pracowników w Ośrodku spełnia wymogi ww. przepisu. Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, iż Ośrodek nie wypełnił drugiego warunku określonego powyższym przepisem, bowiem liczba mieszkańców gminy przypadająca na jednego pracownika socjalnego OPS przewyższała dopuszczalną liczbę 2 tys.

(dowód: akta kontroli str. 44-45, 220-229, 338-339)

5.2. Wszyscy pracownicy socjalni Ośrodka posiadali wykształcenie spełniające wymogi określone w art. 116 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 338-339)

5.3. W zakresach czynności wszystkich pracowników socjalnych ujęto następujące zadania: obowiązkowe przebywanie w terenie, prawidłowe i rzetelne prowadzenie rozeznania potrzeb socjalno - opiekuńczych, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, prowadzenie dokumentacji swojego rejonu, pełnienie dyżurów w rejonowych ośrodkach zdrowia, współpraca z lekarzami rejonowymi i pielęgniarkami środowiskowymi oraz radnymi Rady Gminy Ozorków i sołtysami w celu jak najlepszego zaspokajania potrzeb socjalno - opiekuńczych, analiza (wspólnie z kierownikiem OPS) zgłaszanych wniosków oraz ustalanie form pomocy socjalnej i poradnictwa, współpraca z pozostałymi pracownikami socjalnymi, dokonywanie analiz informacji i sprawozdawczości, a także przestrzeganie przepisów z zakresu pomocy społecznej. Ponadto, w zakresach czynności dwóch pracowników socjalnych ujęto przedstawianie propozycji i wprowadzanie w życie nowych form pomocy socjalnej.

W powyższych dokumentach nie wymieniono zadań określonych w art. 119 ust. 1 pkt 6 i 9 ustawy o pomocy społecznej, a przypadku jednego pracownika – dodatkowo w pkt 8 ww. przepisu.

Kierownik OPS wyjaśnił to przeoczeniem i zapowiedział dokonanie stosownej zmiany zakresów czynności w formie aneksów.

(dowód: akta kontroli str. 110-111, 254-255)

5.4. Pracownicy socjalni OPS wykonywali obowiązki służące monitorowaniu sytuacji społecznej, wynikające z art. 119 ustawy o pomocy społecznej, w tym:

- dokonywali analizy i oceny zjawisk powodujących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowali do uzyskania tych świadczeń, głównie poprzez rozmowy z zainteresowanymi, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, gromadzenie i analizę dokumentów (w tym informacji pozyskanych od innych instytucji) oraz indywidualne omówienie sprawy z Kierownikiem OPS; analiza negatywnych zjawisk prowadzona była również na podstawie sprawozdań składanych kwartalnie do Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi (art. 119 ust. 1 pkt 2 cyt. ustawy),
- pobudzali społeczną aktywność i inspirowali do działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych m.in. poprzez wizyty kontrolne w środowisku, rozmowy, porady (np. uświadamianie powinności członków rodziny, nakłanianie do wystąpienia z roszczeniem alimentacyjnym), zachęcanie do udziału w organizowanych spotkaniach okolicznościowych i wyjazdach (m.in. trzeźwościowych), a także aktywizację pomocy sąsiedzkiej (zbiórka odzieży) - art. 119 ust. 1 pkt 6,
- współpracowali i współdziałali z innymi specjalistami w celu przeciwdziałania i ograniczania patologii i skutków negatywnych zjawisk społecznych, m.in. z: KRUS i ZUS (wzajemna wymiana informacji dotycząca beneficjentów), placówkami opieki medycznej (pozyskiwanie z Gminnego Zespołu Ośrodków Zdrowia zaświadczeń lekarskich i wykorzystywanie ich w procesie udzielania pomocy, współpraca z pielęgniarką środowiskową), placówkami oświaty (współpraca z pedagogami i psychologami, konsultacje dotyczące rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej), funkcjonariuszami Policji i kuratorami sądowymi (bieżące interwencje, sprawy dotyczące „Niebieskiej Karty”, wnioskowanie o objęcie rodzin patologicznych dozorem kuratora), GKRPA (rozstrzyganie problemów alkoholowych osób i rodzin) - art. 119 ust. 1 pkt 7,
- inicjowali nowe formy pomocy osobom i rodzinom mającym trudną sytuację życiową, głównie poprzez działania o charakterze informacyjno-socjalizacyjnym, w tym poradnictwo w zakresie możliwości otrzymania pomocy od innych instytucji, np. NFZ, PCPR i PFRON (dofinansowanie do zakupu sprzętu ortopedycznego, okularów, aparatów słuchowych, przyznanie turnusów rehabilitacyjnych itp.), pośredniczenie w umawianiu wizyt u specjalistów - art. 119 ust. 1 pkt 8,
- współuczestniczyli w opracowaniu i realizacji lokalnych programów pomocy społecznej ukierunkowanych na podniesienie jakości życia, tj.: Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, Programu Osłonowego Gminy Ozorków Dożywianie Dzieci i Młodzieży z terenu Gminy Ozorków (opisanych w pkt 6.7 niniejszego wystąpienia pokontrolnego), w tym m.in. przeprowadzali wywiady środowiskowe, dokonywali systematycznych wizyt kontrolnych oraz monitorowali rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, a także prowadzili działalność informacyjną - art. 119 ust. 1 pkt 9.

(dowód: akta kontroli str. 220-229, 340-350, 358-367)

5.5. Wśród pracowników socjalnych OPS (3 osoby) przeprowadzono anonimowe ankiety, z których wynikało głównie, iż:

- realizując jedynie zadania związane z pomocą społeczną, nie dysponują oni wystarczającą ilością czasu, aby wykonywać pracę w satysfakcjonujący ich sposób; jako przyczynę tego stanu wskazali nadmiar obowiązków administracyjnych (m.in. sporządzanie sprawozdań, redagowanie decyzji, prowadzenie komputerowej bazy danych o udzielonej pomocy),
- brak jest odpowiedniego zabezpieczenia infrastrukturalnego w postaci dostępu do internetu w punktach rejonowych oraz miesięcznego limitu kilometrów,
- brak środków na finansowanie szkoleń specjalistycznych skutkuje nienależytym przygotowaniem pracowników socjalnych do realizacji zadań związanych z identyfikowaniem i monitorowaniem sytuacji społecznej,
- pomimo występujących przypadków potrzeby wsparcia ze strony osób pracujących w specjalistycznych zawodach (np. radca prawny, psycholog), pracownicy socjalni nie otrzymali takiej pomocy.

(dowód: akta kontroli str. 351-356)

Według wyjaśnień Kierownika OPS:

- pracownicy socjalni są należycie przygotowani do realizacji zadań związanych z identyfikowaniem i monitorowaniem sytuacji społecznej, a także posiadają odpowiednie zabezpieczenie infrastrukturalne, tj. dostęp do internetu w siedzibie Ośrodka (punkty w rejonach służą jedynie przyjmowaniu klientów) oraz limit kilometrów zgodny z uregulowaniami prawnymi obowiązującymi w tym zakresie,
- środki finansowe na szkolenia dla pracowników socjalnych każdego roku są ujęte w budżecie OPS; kontrola wykazała, iż każdy z pracowników socjalnych uczestniczył w trzech szkoleniach (organizowanych corocznie w każdym z lat objętych kontrolą) z zakresu funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego i pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą, jeden pracownik – dodatkowo w jednym szkoleniu z tego zakresu w 2012 r., a jeden – dodatkowo w studiach podyplomowych z zakresu pomocy społecznej, współfinansowanych z budżetu UE, a także w kursie dotyczącym pracy socjalnej z klientem dotkniętym uzależnieniami,
- pracownicy socjalni otrzymują wsparcie ze strony radcy prawnego oraz psychologa z Urzędu Gminy Ozorków, a także psychologów zatrudnionych w szkołach oraz w Punkcie Konsultacyjnym (do dnia 31 grudnia 2013 r. psycholog zatrudniony był w OPS).

(dowód: akta kontroli str. 220-229, 357)

5.6. Badanie prawidłowości przeprowadzania rodzinnych wywiadów środowiskowych, wykonane na próbie 15 losowo wybranych beneficjentów, wykazało m.in., iż:

- w 13 przypadkach wywiad przeprowadzono na wniosek beneficjenta, zaś w pozostałych dwóch – wskutek informacji telefonicznej uzyskanej z Wojewódzkiego Szpitala w Zgierzu oraz z inicjatywy pracownika socjalnego (rozpoznanie dokonane w czasie pracy w terenie),
- wszystkie wywiady przeprowadzone zostały w terminie określonym w § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 czerwca 2012 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego¹⁶, tj.: w 9 przypadkach w dniu złożenia przez beneficjenta wniosku (podania o pomoc), zaś w 6 – w terminie od 1 do 7 dni od dnia powzięcia wiadomości o konieczności jego przeprowadzenia,

¹⁶ Dz. U. z 2012 r., poz. 712,

- wszystkie wywiady udokumentowane zostały w formie kwestionariusza, stanowiącego załącznik do rozporządzenia MPiPS z dnia 25 stycznia 2011 r.¹⁷, który – zgodnie z przepisem § 13 ww. rozporządzenia z dnia 8 czerwca 2012 r. – mógł być stosowany nie dłużej niż do dnia 30 czerwca 2013 r.; nieaktualne druki kwestionariusza zastosowano w 13 badanych sprawach; Kierownik OPS wyjaśnił, iż spowodowane to było oszczędnościami (Ośrodek posiadał zapasy druków kwestionariuszy) i zapowiedział sporządzanie wywiadów – od dnia 1 września 2014 r. – na aktualnie obowiązujących drukach,
- w kwestionariuszach opisywana była sytuacja osobista, rodzinna, dochodowa i majątkowa beneficjenta; nie zawierano w nich adnotacji dotyczącej możliwości skorzystania z aktualnie realizowanych programów (np. przeciw wykluczeniom społecznym, przemocy w rodzinie itp.); w treści wywiadów nie znalazły się zapisy zachęcające do przekazania - przez beneficjenta pomocy społecznej, u którego przeprowadzono wywiad środowiskowy - informacji innym osobom o możliwości zwrócenia się przez nich do OPS i skorzystania z danej formy pomocy,
- na podstawie przeprowadzonego wywiadu pracownik socjalny opracowywał plan pomocy, udzielanej następnie przez Kierownika Ośrodka w formie decyzji administracyjnej,
- zgodnie z wymogiem art. 107 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, w sytuacji ubiegania się o przyznanie świadczenia po raz kolejny (7 badanych spraw), a także w przypadku osób korzystających z zasiłku stałego (3 sprawy), sporządzana była aktualizacja wywiadu, przy czym w jednej sprawie dotyczącej przyznania zasiłku stałego, aktualizację przeprowadzono – wskutek przeoczenia - z jednodniowym opóźnieniem w stosunku do terminu określonego ww. przepisem.

(dowód: akta kontroli str. 220-229, 358-369)

5.7. W Ośrodku nie opracowano wewnętrznych uregulowań dotyczących systemu nadzoru i jakości wykonywania obowiązków przez pracowników socjalnych, w tym odnoszących się do identyfikacji i monitorowania sytuacji społecznej. Nadzór w tym zakresie sprawowany był przez Kierownika OPS w formie cyklicznych spotkań z pracownikami, w czasie których omawiane były bieżące sprawy i podejmowane odpowiednie decyzje w odniesieniu do podopiecznych Ośrodka.

(dowód: akta kontroli str. 215-219)

5.8. W OPS nie podejmowano działań związanych z wejściem w życie - od dnia 31 grudnia 2013 r. - standardu superwizji pracy socjalnej, uregulowanego w przepisie art. 121a ustawy o pomocy społecznej, z uwagi na brak opracowania przez MPiPS przepisów wykonawczych w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 215-219)

5.9. Z informacji uzyskanych z 9 (spośród wysłanych 20) anonimowych ankiet, wypełnionych przez beneficjentów pomocy społecznej świadczonej przez OPS, wynika iż wszyscy byli zadowoleni z jakości wykonywanej pracy socjalnej pracowników Ośrodka. Według ankietowanych, pracownicy socjalni wykazywali się uprzejmością, poświęcali potrzebującym wystarczającą ilość czasu, a także przedstawili im możliwe formy pomocy społecznej. Siedmiu ankietowanych (78%) zostało poinformowanych o możliwości uczestnictwa w programach osłonowych, przeciw wykluczeniom społecznym, bądź innych realizowanych lokalnie, jeden (11%) takiej informacji nie otrzymał, zaś jeden nie udzielił odpowiedzi w tym zakresie. Zdaniem wszystkich ankietowanych, otrzymana pomoc z OPS wpłynęła na poprawę ich sytuacji.

(dowód: akta kontroli str. 370-389)

¹⁷ rozporządzenie MPiPS z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (Dz. U. Nr 27, poz. 138),

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezatrudnieniu w OPS wymaganej liczby pracowników socjalnych. Liczba mieszkańców gminy Ozorków, przypadająca na jednego pracownika socjalnego, przewyższała bowiem liczbę 2 tys., określoną przepisem art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W zakresach czynności pracowników socjalnych nie ujęto wszystkich obowiązków określonych przepisem art. 119 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, co – zdaniem Najwyższej Izby Kontroli - może skutkować brakiem realizacji tych zadań.

Ponadto, pracownicy socjalni stosowali nieaktualne druki kwestionariuszy wywiadu środowiskowego, a w jednej sprawie (spośród 15 kontrolowanych) aktualizację wywiadu przeprowadzono z jednodniowym opóźnieniem.

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

6. Działania, w tym nieobowiązkowe, podejmowane przez OPS służące ujawnieniu potencjalnych beneficjentów pomocy społecznej

Opis stanu
faktycznego

6.1. Pracownicy socjalni wyszukiwali osoby mające trudności z ujawnieniem swoich potrzeb poprzez pracę w terenie (wizyty i rozmowy w środowisku lokalnym), a także bezpośredni i telefoniczny kontakt z psychologami, pedagogami szkolnymi, funkcjonariuszami Policji, kuratorami sądowymi oraz pielęgniarkami środowiskowymi. W odniesieniu do osób już ujawnionych, przeprowadzano wywiad środowiskowy, gromadzono wymaganą dokumentację i udzielano stosownej pomocy. Jak wyjaśnił Kierownik OPS, powyższe postępowania nie zostały skatalogowane i opisane (np. w formie dobrych praktyk), bowiem nie było takiej potrzeby. Pracownicy socjalni – z uwagi na dużą pracochłonność i ograniczone zasoby kadrowe - nie występowali z propozycjami opracowania takich dokumentów. Niemniej jednak, od dnia 1 stycznia 2015 r. zaplanowano sporządzenie procedur służących wyszukiwaniu osób potrzebujących oraz regulujących sposób postępowania z osobami już ujawnionymi.

(dowód: akta kontroli str. 220-229)

6.2. Na terenie gminy Ozorków funkcjonował Zespół Interdyscyplinarny, powołany na podstawie art. 9a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W dniach: 28 lutego i 7 marca 2011 r. Wójt Gminy Ozorków podpisał siedem porozumień o współpracy w Zespole Interdyscyplinarnym. Porozumienia te zostały zawarte z nw. instytucjami, których przedstawiciele wchodzili w skład Zespołu: OPS, GKRPA, Komisariatem Policji w Ozorkowie, Gminnym Zespołem Ekonomiczno-Administracyjnym Szkół i Przedszkola w Ozorkowie, Gminnym Zespołem Ośrodków Zdrowia, Komendą Hufca ZHP oraz II Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Zgierzu. Zespół Interdyscyplinarny składał się z siedmiu osób i obradował na posiedzeniach otwartych dokumentowanych w formie protokołów. W okresie objętym kontrolą odbyło się 14 posiedzeń Zespołu, na których m.in: przeprowadzano rozmowy interwencyjno-motywuujące z zaproszonymi osobami, omawiano sytuację rodzin objętych procedurą „Niebieskiej Karty” oraz opracowywano dla nich plan pomocy (np. w formie monitoringu prowadzonego przez kuratora sądowego, pracownika socjalnego i dzielnicowego, kierowania na konsultację psychologiczną, kierowania na posiedzenie GKRPA).

Zespół nie tworzył grup roboczych.

W Gminie Ozorków nie utworzono Ośrodka Interwencji Kryzysowej.

(dowód: akta kontroli str. 124, 138, 149, 390-397)

6.3. Ośrodek należycie wykorzystywał informacje w zakresie potrzeb społecznych – zarówno własne, jak i przekazywane przez inne podmioty – udzielając osobom potrzebującym stosownej pomocy. Pozyskane w badanym okresie informacje od: placówki służby zdrowia (1 osoba), placówki oświatowej (1 osoba), GKRPA (1 osoba), Stowarzyszenia „Monar” w Sokolnikach Lesie (2 osoby), Przewodniczącego Rady Gminy Ozorków (1 osoba) oraz osób prywatnych (6 osób) przyczyniły się do zidentyfikowania i udzielenia pomocy łącznie 12 „nowym” beneficjentom.

Ponadto, Ośrodek wykorzystywał m.in.: „Niebieskie Karty” sporządzone przez Policję (5 rodzin skierowanych zostało na posiedzenie Zespołu Interdyscyplinarnego), informacje ze szkół i przedszkoli, w wyniku których w 5 sprawach przyznano refundację posiłków, a także informacje od Stowarzyszenia „Monar” w Sokolnikach Lesie, w wyniku których podopiecznym tej placówki udzielana jest głównie pomoc w formie przyznania prawa do świadczeń opieki zdrowotnej.

(dowód: akta kontroli str. 220-229)

OPS nie pozyskiwał natomiast informacji odnośnie potrzeb społecznych od takich podmiotów, jak: PUP, PCPR, PFRON, Zespół ds. orzekania o niepełnosprawności, warsztaty terapii zajęciowej, administracje budynków, podmioty prowadzące turnusy rehabilitacyjne i społeczne rady ds. osób niepełnosprawnych. Według wyjaśnień Kierownika Ośrodka, spowodowane to było ograniczonymi zasobami kadrowymi.

(dowód: akta kontroli str. 416-417)

6.4. W ramach współpracy z innymi podmiotami posiadającymi informacje o potencjalnych odbiorcach pomocy społecznej, OPS zawarł n.w. porozumienia:

- o współpracy ze Stowarzyszeniem „Monar” - Ośrodkiem Pomocy Wzajemnie Potrzebni Monar - Markot w Ozorkowie¹⁸, regulujące kwestie umieszczania osób w placówce Stowarzyszenia na podstawie skierowań wydanych przez OPS, a także pokrywania przez Ośrodek kosztów ich pobytu; w kontrolowanym okresie OPS umieścił w ww. placówce 2 osoby oraz pokrywał koszty pobytu 5 osób;
- z dnia 23 września 2013 r. z PUP, regulujące zasady i zakres udostępniania danych o wspólnych beneficjentach (w ramach projektu e- platforma). Według informacji uzyskanych z PUP, platforma wymiany danych wdrożona została w grudniu 2013 r., a od 8 stycznia 2014 r. istniała możliwość (z której OPS nie korzystał, z uwagi na prowadzoną modernizację systemu i sprzętu informatycznego) uzyskiwania informacji o beneficjentach za pomocą wniosku elektronicznego. PUP zapowiedział odstąpienie z dniem 10 sierpnia 2014 r. od wydawania zaświadczeń w formie papierowej.

(dowód: akta kontroli str. 398-413, 416-417)

Ośrodek nie zawarł natomiast z PUP porozumienia, o którym mowa w art. 50 ust. 2 i 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Powyższy przepis stanowi, iż bezrobotnym, o których mowa w art. 49, korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej, powiatowy urząd pracy w okresie 6 miesięcy od dnia utraty prawa do zasiłku z powodu upływu okresu jego pobierania, a w przypadku bezrobotnych bez prawa do zasiłku w okresie 6 miesięcy od dnia rejestracji:

1. powinien przedstawić propozycję zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, szkolenia, stażu, odbycia przygotowania zawodowego dorosłych, zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych, robót publicznych lub
2. na wniosek ośrodka pomocy społecznej może skierować do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielnienia, lokalnym programie pomocy społecznej, o których mowa w przepisach o pomocy społecznej,

¹⁸ zawarte w dniach: 5 stycznia 2012 r. (na okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2012 r.) oraz 3 stycznia 2013 r. (obowiązujące bezterminowo od 1 stycznia 2013 r.),

lub uczestnictwa w indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, o którym mowa w przepisach o zatrudnieniu socjalnym.

W przypadku, o którym mowa w art. 50 ust. 2 pkt 2 cyt. ustawy, powiatowy urząd pracy oraz ośrodek pomocy społecznej są obowiązane informować się wzajemnie o planowanych działaniach wobec bezrobotnych w trybie określonym w zawartym porozumieniu.

Kierownik OPS wyjaśnił, iż nie występował do PUP z inicjatywą zawarcia takiego porozumienia. Zdaniem Kierownika, *to Powiatowy Urząd Pracy jest w posiadaniu aktualnych danych co do osób bezrobotnych, o których mowa w pkt 2 i 3 i nie wystąpił z inicjatywą zawarcia takiego porozumienia z Ośrodkiem Pomocy Społecznej.*

Według wyjaśnień, w kontrolowanym okresie OPS nie występował do PUP z wnioskiem o skierowanie bezrobotnych do uczestnictwa w kontrakcie socjalnym bądź programach aktywizujących, o których mowa w art. 50 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy, bowiem nie zaistniała taka konieczność. Identyfikacja bezrobotnych dokonywana jest przez pracowników socjalnych w czasie wywiadu środowiskowego i na tej podstawie udzielana jest pomoc potrzebującym.

(dowód: akta kontroli str. 245-249)

Kierownik OPS wyjaśnił, iż nie były zawierane porozumienia z innymi podmiotami posiadającymi informacje o potencjalnych odbiorcach pomocy społecznej, ze względu na wystarczającą współpracę w tym zakresie (telefoniczny przepływ informacji).

(dowód: akta kontroli str. 220-229)

6.5. Pracownicy OPS uczestniczyli w wymianie doświadczeń w zakresie pomocy społecznej głównie w trakcie posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego oraz w czasie spotkań zorganizowanych w ramach 4 szkoleń dla członków zespołów interdyscyplinarnych. Uczestnikami tych spotkań byli pracownicy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ozorkowie, przedstawiciele służby zdrowia, Policji, kuratorzy sądowi, pracownicy Poradni Szkolno - Wychowawczej, psychologowie, pedagodzy zatrudnieni w placówkach oświatowych.

W marcu 2013 r. w Urzędzie Gminy Ozorków odbyło się spotkanie poświęcone zagadnieniom profilaktyki uzależnień, w którym udział wzięli, oprócz pracowników socjalnych OPS, również psychologowie i pedagodzy szkolni ze wszystkich szkół na terenie gminy.

Ponadto, Kierownik OPS uczestniczył w Targach Pracy Powiatu Zgierskiego, tj. przedsięwzięciu podejmowanemu na rzecz promowania zatrudnienia, aktywności zawodowej, prezentacji lokalnego rynku pracy oraz możliwości bezpośredniego kontaktu osób bezrobotnych i poszukujących pracy z pracodawcami.

(dowód: akta kontroli str. 220-240)

6.6. Promocja OPS w mediach obejmowała zamieszczanie pisemnych informacji dotyczących zakresu jego działania w miesięczniku „Gminniak” (w dwóch numerach w 2012 r. oraz w jednym numerze w 2013 r.), na stronach internetowych: www.ops-ozorkow.pl i www.ozorkow.bipst.pl, a także w wydanej w 2014 r. książce pt. „Gmina Ozorków. Historia i współczesność”.

(dowód: akta kontroli str. 220-240)

6.7. OPS uczestniczył w realizacji następujących programów mających na celu niesienie pomocy potrzebującym:

- Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (w latach 2012 – 2014), m.in. przeprowadzając wywiady środowiskowe niezbędne w procedurze „Niebieskiej Karty” oraz celem przyznania świadczeń pieniężnych, współpracując z Punktem Konsultacyjnym (działania terapeutyczne i psychologiczne), a także organizując wyjazdy (przy współudziale GKRPA) i uczestnicząc w Ogólnopolskich Spotkaniach Trzeźwościowych w Licheniu

- i Częstochowie; z programu skorzystały 93 osoby (w tym 15 „nowych” beneficjentów i 78 osób objętych już wcześniej pomocą),
- Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii (w latach 2012 – 2014), głównie w zakresie informacyjno – profilaktycznym (poprzez rozmowy, rozpowszechnianie ulotek),
 - Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej (w 2014 r.) - OPS realizuje program przy współpracy PCPR, finansując 10% kosztów pobytu dwojga dzieci (w tym jednego „nowego” beneficjenta) w rodzinach zastępczych,
 - Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie (w latach 2012 – 2014), m.in. poprzez udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego i prowadzenie procedury „Niebieskiej Karty”, pracę socjalną (w tym działalność informacyjną) oraz rozpowszechnianie ulotek; programem objęto tym 93 osoby (korzystające już wcześniej z pomocy OPS),
 - Programu Ostonowego Gminy Ozorków Dożywianie Dzieci i Młodzieży z terenu Gminy Ozorków (w 2014 r.), m.in. w formie konsultacji pracowników socjalnych z pedagogami szkół oraz przeprowadzania wywiadów środowiskowych celem przyznania posiłku dla dzieci w szkołach; pomocy udzielono 134 dzieciom (18 „nowym” beneficjentom i 126 korzystającym wcześniej z pomocy).

Ponadto, w latach 2012 -2013 OPS realizował program Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania” (obejmując pomocą 116 dzieci, w tym 5 „nowych” beneficjentów), a w latach 2012 -2014 „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”, głównie poprzez działania Punktu Konsultacyjnego (26 osób, w tym 11 „nowych”).

W Ośrodku brak było dokumentacji potwierdzającej fakt otrzymania ofert (informacji) o możliwości aplikowania w innych programach przeciw wykluczeniom społecznym.

(dowód: akta kontroli str. 220-240)

6.8. W OPS nie opracowano pisemnych procedur określających zasady współpracy pomiędzy Ośrodkiem, a innymi instytucjami (policją, urzędem pracy, szkołami i przedszkolami, przychodniami, schroniskami, organizacjami pozarządowymi itp.), mające na celu rozpoznanie sytuacji społecznej osób wymagających wsparcia.

Kierownik OPS wyjaśnił, iż współpraca z tymi podmiotami nie wymaga ustalenia takich procedur. *Przykładem może być Zespół Szkół w Solcy Wielkiej, gdzie każdego roku w m-cu wrześniu oraz w miesiącu styczniu następnego roku na prośbę pracownika socjalnego Dyrektor szkoły oraz wychowawcy klas informują rodziców na spotkaniach z rodzicami o możliwościach korzystania z pomocy Ośrodka oraz do kogo i kiedy należy się zgłosić.*

(dowód: akta kontroli str. 220-229)

6.9. Nieobowiązkowe działania podejmowane przez OPS, służące identyfikowaniu potrzebujących, były upowszechniane w Biuletynie Informacji Publicznej (informacja o realizowanych programach, wymienionych w pkt 6.7 wystąpienia pokontrolnego, oraz o działalności Zespołu Interdyscyplinarnego), do innych ops (podczas wspólnych spotkań i szkoleń), a także w formie ulotek i plakatów informacyjnych (w przypadku dwóch programów).

(dowód: akta kontroli str. 220-229)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

OPS nie pozyskiwał informacji od wszystkich podmiotów zobowiązanych do działania m.in. w związku z wystąpieniem zjawisk mogących powodować wykluczenie społeczne i jednocześnie stanowiących przesłankę do udzielenia pomocy społecznej. Tym samym, nie wykorzystał możliwości dotarcia do wszystkich potencjalnych beneficjentów pomocy społecznej.

Uwagi NIK dotyczyły również braku inicjatywy ze strony Ośrodka w sprawie zawarcia z PUP porozumienia, o którym mowa w art. 50 ust. 2 i 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W ocenie NIK, w regionie o wysokim wskaźniku bezrobocia, podpisanie takiego porozumienia mogłoby się przyczynić do poszerzenia zakresu pomocy świadczonej beneficjentom, w tym ich aktywizacji zawodowej.

Ponadto, OPS w stosunkowo niewielkim zakresie promował w mediach formy pomocy świadczonej osobom potrzebującym. Potwierdzają to wyniki przeprowadzonych ankiet, zgodnie z którymi w żadnym przypadku nie wskazano na media jako źródło uzyskania informacji w przedmiotowym zakresie.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

Ocena
częstkowa

7. Realizacja wniosków pokontrolnych

Opis stanu
faktycznego

OPS nie był objęty nw. kontrolami NIK: P/13/110 „Zatrudnienie socjalne jako instrument działań na rzecz rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej oraz wzmocnienia aktywności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym” oraz P/13/102 „Realizacja kontraktów socjalnych przez miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej”.

Ocena częstkowa

W związku z niewystąpieniem zagadnień do kontroli, odstąpiono od dokonywania oceny w tym obszarze.

8. Skargi z zakresu identyfikowania i monitorowania sytuacji społecznej

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą do OPS i Urzędu Gminy Ozorków nie wpłynęły skargi dotyczące działalności OPS związanej z identyfikowaniem i monitorowaniem sytuacji społecznej.

(dowód: akta kontroli str. 241-244, 414-415)

Ocena częstkowa

W związku z niewystąpieniem zagadnień do kontroli, odstąpiono od dokonywania oceny w tym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁹, wnosi o:

- 1) Opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych na rok 2014 i lata kolejne oraz ujęcie w niej wszystkich elementów określonych w przepisie art. 16b ustawy o pomocy społecznej,
- 2) Poszerzenie współpracy z podmiotami posiadającymi informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej, celem pełniejszego rozpoznania i monitorowania sytuacji społecznej,
- 3) Podjęcie działań mających na celu zapewnienie w Ośrodku wymaganej liczby pracowników socjalnych,

¹⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

- 4) Rozważenie podjęcia inicjatywy w celu uchwalenia przez Radę Gminy Ozorków warunków i trybu przyznawania i zwrotu zasiłku celowego na ekonomiczne usamodzielnienie, na podstawie art. 43 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej,
- 5) Wystąpienie do PUP z inicjatywą zawarcia porozumienia, o którym mowa w art. 50 ust. 2 i 3 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 6) Podpisanie zapowiadanych aneksów do zakresów czynności pracowników socjalnych, obejmujących wszystkie zadania określone w art. 119 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej,
- 7) Zrealizowanie zapowiedzi sporządzania wywiadów środowiskowych na obowiązujących drukach kwestionariuszy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Łodzi.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź,

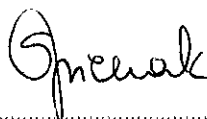
dnia 19 września 2014 r.

.....
miejsowość

.....
Data

Kontroler:

Izabella Śpiewak
główny specjalista k.p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi

Dyrektor
Przemysław Szewczyk

.....
podpis

